

**Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Drept**

ACȚIUNEA PENALĂ
TEZĂ DE DOCTORAT
(REZUMAT)

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Gheorghiță MATEUȚ

Student-doctorand:
Aurelian Mirel TOADER

**Cluj-Napoca
2021**

CUPRINS

CUPRINS	4
INTRODUCERE	11
TITLUL I. ACȚIUNEA PENALĂ – ISTORIC ȘI NOȚIUNE	16
CAPITOLUL 1. SCURT ISTORIC AL REPRESIUNII PENALE	17
I.1.1. Forme străvechi ale reacțiunii penale	17
I.1.2. Forme de represiune penală în perioada romană	18
I.1.3. Justiția medievală de tip feudal	20
I.1.4. Evoluția formelor de represiune penală în spațiul românesc	21
CAPITOLUL 2. TIPURI DE PROCES PENAL	23
I.2.1. Procesul penal de tip acuzatorial (adversial)	24
I.2.2. Procesul penal de tip inchizitorial	26
I.2.3. Procesul penal de tip mixt	28
CAPITOLUL 3. ASPECTE TERMINOLOGICE PRIVIND ACȚIUNEA PENALĂ	30
I.3.1. Procedură penală	30
I.3.2. Proces penal	34
I.3.3. Acțiune penală	41
I.3.4. Diferențele dintre acțiunea penală și acțiunea civilă	45
TITLUL II. ACȚIUNEA PENALĂ – PERSPECTIVA STATICĂ	47
CAPITOLUL 1. ELEMENTELE ACȚIUNII PENALE	48
II.1.1. Temeiul	48
II.1.2. Obiectul	52
II.1.3. Aptitudinea funcțională	58

II.1.4. Subiecții _____	60
CAPITOLUL 2. CARACTERELE ACȚIUNII PENALE _____	69
II.2.1. Caracterul de drept public _____	69
II.2.2. Caracterul obligatoriu _____	71
II.2.3. Caracterul indisponibil _____	76
II.2.4. Caracterul indivizibil _____	78
II.2.5. Caracterul personal _____	78
II.2.6. Caracterul autonom _____	79
CAPITOLUL 3. CAZURI CARE ÎMPIEDICĂ PUNEREA ÎN MIȘCARE SAU DETERMINĂ STINGEREA ACȚIUNII PENALE _____	80
III.3.1. Cazuri care lipsesc acțiunea penală de temeii _____	83
III.3.1.1. Fapta nu există (art. 16 alin. (1) lit. a) C.pr.pen.) _____	83
III.3.1.2. Fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege (art. 16 alin. (1) lit. b) C.pr.pen.) _____	84
III.3.1.3. Nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea (art. 16 alin. (1) lit. c) C.pr.pen.) _____	88
III.3.1.4. Există o cauză justificativă sau de neimputabilitate (art. 16 alin. (1) lit. d) C.pr.pen.) _____	90
III.3.2. Cazuri care lipsesc acțiunea penală de obiect _____	91
III.3.2.1. Lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale (art. 16 alin. (1) lit. e) C.pr.pen.) _____	91
III.3.2.2. A intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică (art. 16 alin. (1) lit. f) C.pr.pen.) _____	95
III.3.2.3. A fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii (art. 16 alin. (1) lit. g) C.pr.pen.) _____	95

III.3.2.4. Există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege (art. 16 alin. (1) lit. h) C.pr.pen.) _____	98
III.3.2.5. Există autoritate de lucru judecat (art. 16 alin. (1) lit. i) C.pr.pen.)	98
III.3.2.6. A intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii (art. 16 alin. (1) lit. j) C.pr.pen.) _____	99
TITLUL III. ACȚIUNEA PENALĂ – PERSPECTIVA DINAMICĂ	_ 100
CAPITOLUL 1. PUNEREA ÎN MIȘCARE A ACȚIUNII PENALE	_ 101
III.1.1. Obligativitate vs. oportunitate _____	102
III.1.2. Titularul punerii în mișcare a acțiunii penale _____	106
III.1.3. Actul procesual și instrumentum-ul _____	110
III.1.4. Condiții privind punerea în mișcare a acțiunii penale _____	118
III.1.5. Procedura încunoștințării inculpatului _____	128
CAPITOLUL 2. EXERCITAREA ACȚIUNII PENALE	_____ 133
III.2.1. Faza procesuală propice exercitării acțiunii penale _____	134
III.2.2. Funcțiile procesuale specifice exercitării acțiunii penale _____	141
III.2.2.1. Origini și terminologie _____	141
III.2.2.2. Distincția dintre funcțiile procesuale și funcțiile judiciare _____	142
III.2.2.3. Funcția procesuală de acuzare _____	146
III.2.2.4. Funcția procesuală de apărare _____	153
III.2.2.5. Funcția procesuală de judecată _____	162
III.2.3. Buna-credință în exercitarea funcțiilor procesuale _____	167
III.2.3.1. Considerații generale _____	167
III.2.3.2. Bună-credință a subiecților procesuali principali și a avocaților acestora _____	173
a. Cereri de amânare pentru angajarea unui avocat și pregătirea apărării _____	173
b. Lipsa nejustificată a avocatului și neasigurarea substituirii _____	176

c. Cereri de recuzare _____	183
d. Contestația privind durata procesului _____	185
e. Cereri privind administrarea de probe _____	187
f. Neinvocarea nulității relative în cursul sau imediat după efectuarea actului _____	188
g. Manifestări ireverențioase față de judecător sau procuror _____	189
III.2.3.3. Buna-credință a organelor judiciare _____	191
CAPITOLUL 3. STINGEREA ACȚIUNII PENALE _____	199
III.3.1. Prolegomene _____	199
III.3.2. Soluțiile specifice fazei de urmărire penală _____	204
III.3.2.1. CLASAREA _____	204
III.3.2.1.1. Origini și istoric _____	204
III.3.2.1.2. Organul judiciar competent să dispună clasarea _____	208
a. Procurorul _____	208
b. Judecătorul de cameră preliminară _____	212
III.3.2.1.3. Actul prin care se dispune clasarea _____	213
a. Ordonanța procurorului _____	213
b. Rechizitoriul _____	217
c. Încheierea judecătorului de cameră preliminară _____	218
III.3.2.1.4. Condițiile clasării _____	220
a. Nu sunt întrunite condițiile de fond și formă esențiale ale sesizării _____	220
b. Există unul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) C.pr.pen. _____	221
III.3.2.1.5. Disponerea clasării înainte de începerea urmăririi penale in rem _____	222
a. În temeiul art. 315 alin. (1) lit. a) C.pr.pen. _____	223
b. În temeiul art. 315 alin. (1) lit. b) C.pr.pen. _____	225

III.3.2.1.6. Disponerea clasării în cursul urmăririi penale _____	227
a. Clasarea față de faptă _____	228
b. Clasarea față de persoană _____	229
III.3.2.1.7. Calea de atac împotriva soluției de clasare _____	230
a. Plângerea la procurorul ierarhic superior _____	230
b. Plângerea la judecătorul de cameră preliminară _____	235
III.3.2.1.8. Redeschiderea urmăririi penale după disponerea clasării _____	243
III.3.2.1.9. Efectele clasării _____	245
a. Aplicarea principiului ne bis in idem în cazul soluțiilor de clasare _____	247
III.3.2.2. RENUNȚAREA LA URMĂRIREA PENALĂ _____	249
III.3.2.2.1. Origini și istoric _____	249
III.3.2.2.2. Decizia Curții Constituționale nr. 23/2016 _____	259
III.3.2.2.3. Necorelări legislative privind renunțarea la urmărirea penală _____	264
III.3.2.2.4. Organul judiciar competent să dispună renunțarea la urmărirea penală _____	266
III.3.2.2.5. Actul prin care se dispune renunțarea la urmărirea penală _____	270
a. Ordonanța procurorului _____	271
b. Rechizitoriul _____	273
III.3.2.2.6. Condițiile renunțării la urmărirea penală _____	274
a. Condiții obiective _____	275
b. Condiția subiectivă _____	282
c. Interesul public, între nevoia unei definiții și suficiența criteriilor de circumscriere _____	283
d. Corecta raportare a interesului public la obiectul acțiunii penale _____	284
e. Criteriile directe de circumscriere a noțiunii de interes public _____	286
III.3.2.2.7. Renunțarea la urmărirea penală in rem _____	295

III.3.2.2.8. Renunțarea la urmărirea penală in personam	298
III.3.2.2.9. Obligațiile impuse suspectului sau inculpatului	300
III.3.2.2.10. Procedura de verificare și confirmare a renunțării la urmărirea penală	305
a. Verificarea renunțării la urmărirea penală de către procurorul ierarhic superior	305
b. Confirmarea renunțării la urmărirea penală de către judecătorul de cameră preliminară	311
III.3.2.2.11. Redeschiderea urmăririi penale după dispunerea renunțării la urmărirea penală	320
III.3.2.2.12. Efectele renunțării la urmărirea penală	321
III.3.2.3. ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI	323
III.3.2.3.1. Origini și istoric	323
III.3.2.3.2. Natura juridică a acordului de recunoaștere a vinovăției	329
III.3.2.3.3. Obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției	332
a. Recunoașterea vinovăției	332
b. Stabilirea tratamentului sancționator	335
III.3.2.3.4. Participanții la procedura acordului de recunoaștere a vinovăției	343
a. Procurorul	344
b. Inculpatul	346
c. Avocatul inculpatului	348
d. Procurorul ierarhic superior	352
e. Instanța de judecată	352
f. Celelalte părți și persoana vătămată	353
III.3.2.3.5. Condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției	354
a. Condiții procedurale	355

b. Condiții substanțiale _____	359
III.3.2.3.6. Procedura încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției ____	362
a. Inițierea procedurii _____	363
b. Avizul prealabil _____	366
c. Audierea inculpatului _____	367
d. Negocierea _____	368
e. Semnarea _____	370
f. Avizul ulterior _____	371
III.3.2.3.7. Procedura soluționării acordului de recunoaștere a vinovăției _	372
a. Verificările prealabile _____	372
b. Procedura jurisdicțională de confirmare a acordului _____	374
c. Soluțiile instanței _____	375
III.3.3. SOLUȚIONAREA ACȚIUNII PENALE ÎN FAZA DE JUDECATĂ _____	383
III.3.3.1. Procedura jurisdicțională _____	383
III.3.3.1.1. Dezbaterile _____	385
III.3.3.1.2. Deliberarea și luarea hotărârii _____	391
III.3.3.1.3. Pronunțarea _____	396
III.3.3.2. Instanța de judecată _____	397
III.3.3.3. Hotărârea instanței de judecată _____	401
III.3.3.4. Standardul probei dincolo de orice îndoială rezonabilă _____	405
III.3.3.5. Soluțiile specifice fazei de judecată _____	408
III.3.3.5.1. Condamnarea _____	408
III.3.3.5.2. Renunțarea la aplicare pedepsei _____	408
III.3.3.5.3. Amânarea aplicării pedepsei _____	409

III.3.3.5.4. Achitarea _____	411
III.3.3.5.5. Încetarea procesului penal _____	411
III.3.3.6. Particularități ale procedurii recunoașterii învinuirii _____	412
III.3.3.7. Particularități ale judecării în apel _____	413
III.3.3.7.1. Caracteristicile apelului _____	413
III.3.3.7.2. Titularii apelului _____	415
III.3.3.7.3. Declararea apelului _____	417
III.3.3.7.4. Judecarea apelului _____	419
III.3.3.7.5. Soluțiile pronunțate în apel _____	420
CONCLUZII _____	422
BIBLIOGRAFIE _____	428
A. Tratatе, cursuri și monografii _____	428
B. Articole și studii de specialitate _____	440

CUVINTE CHEIE

Acțiune penală, proces penal, urmărire penală, judecată; sistem acuzatorial, sistem adversarial/acuzatorial, sistem mixt; procuror, avocat, judecător, instanță de judecată; punere în mișcare, exercitare și stingere a acțiunii penale; ordonanță, rechizitoriu, încheiere, sentință, decizie; obligativitate, oportunitate, bună-credință, funcții procesuale, acuzare, apărare, jurisdicție; dezbateri, deliberare, pronunțare; clasare, renunțare la urmărirea penală, acordul de recunoaștere a vinovăției, condamnare, achitare, încetarea procesului penal, apelul.

REZUMAT

Tematica aleasă pentru studiul de față este de o importanță teoretică și practică incontestabilă, acțiunea penală reprezentând cheia de boltă a întregului edificiu procesual penal. Rațiunea de a fi a procedurilor penale este aceea de a asigura punerea în mișcare, desfășurarea și desăvârșirea, în mod legal, cu celeritate și eficiență, în condiții de echitabilitate, a acțiunii penale. Așadar, instituția ce face obiectul analizei nu este una periferică ori de nișă în teoria procesului penal, ci dimpotrivă, ocupă un loc central și de neocolit în toate studiile complete asupra represiei penale existente. În egală măsură, acțiunea penală constituie o prezență perpetuă în activitatea judiciară cotidiană, practicienii dreptului penal utilizând-o frecvent, în diverse forme, în desfășurarea atribuțiilor procedurale specifice. Repetitivitatea formelor de manifestare a acțiunii penale în cadrul procesului penal creează o oarecare familiaritate în modul de raportare al practicienilor și teoreticienilor, deopotrivă, la instituția acțiunii penale, sentiment ce dă naștere unei percepții că în această privință lucrurile sunt clare, nerămânând aspecte nelămurite sau problematice. Desigur că acest mod de a privi lucrurile nu este cel mai fidel realității, astfel că, în rândurile ce compun prezenta teză sunt evidențiate atât punctele forte, cât și defectele, lipsurile și neclaritățile din reglementarea acestei instituții.

Tocmai din motivele arătate mai sus, cercetarea științifică se vrea una îndrăzneță, dar și cumpănită în același timp, analitică în esență, iscoditoare ca vocație, dar și sintetică pe alocuri. Ceea ce îi va lipsi în mod implacabil va fi însă caracterul exhaustiv, neavând pretenția ca, în cadrul și limitele acestui tip de lucrare, să epuizăm teoretic toate implicațiile procedurale ale acțiunii penale, bine știut fiind faptul că umbra acesteia influențează și determină quasi-totalitatea celorlalte instituții ale codului de procedură penală.

Observăm că mult așteptata reformă a sistemului procesual penal autohton aduce, în mod inevitabil, atât plusuri cât și minusuri față de reglementarea anterioară. Au fost preluate din alte sisteme de drept instituții procesuale noi, precum renunțarea la urmărire penală sau procedura camerei preliminare, însă implementarea acestora în procesul penal român a fost făcută ezitant și pe alocuri defectuos. Pentru a acoperi unele neajunsuri sistemice cronice, cu care se confruntă sistemul procedural penal din România, precum disproporția dintre numărul de cauze penale și personalul angajat, sau lipsa de spații suficiente și adecvate desfășurării procedurilor judiciare, legiuitorul a făcut compromisuri relativ la „reforme” pe care și le propusese în momentul finalizării proiectului de lege privind Codul de procedură penală. Amintim în acest sens, compromisuri precum: lărgirea aplicabilității instituției renunțării la urmărire penală, pentru a permite degrevarea unităților de parchet de dosare a căror soluționare nu prezintă interes public; eliminarea incompatibilității între funcția de cameră preliminară și funcția de judecată, pentru a permite funcționarea corespunzătoare a instanțelor mici; sau eliminarea pragului probator al „*presupunerii rezonabile*” necesar punerii în mișcare a acțiunii penale, oferindu-i procurorului o marjă de apreciere destul de mare în privința momentului procesual în care să declanșeze acțiunea penală.

Cu toate acestea, Curtea Constituțională a sancționat constant și din abundență alegerile făcute de puterea legislativă în materie procesual penală, intervenții care, oportune sau nu, au fost de natură să contribuie uneori la îngreunarea aplicării unor instituții juridice care erau eterogene încă de la intrarea în vigoare a noii codificări, ori chiar să le deturneze de la scopul declarat inițial de legiuitor.

În ceea ce privește acțiunea penală, conchidem că reglementarea actuală a lămurit unele aspecte, aducând unele îmbunătățiri: prin instituirea unui titular unic al acesteia (respectiv Ministerul Public prin procurori); prin normarea expresă a rolului avocatului; prin posibilitatea luării măsurilor preventive restrictive și privative de drepturi (cu excepția reținerii) doar față de inculpat; prin introducerea dreptului de acces la dosar; prin instituirea libertății probelor; însă a și eșuat în a norma unele aspecte importante, precum: decelarea, prin raportare la probele existente în cauză, a momentului concret începând cu care punerea în mișcare a acțiunii penale nu mai poate fi amânată; celeritatea judecății în procedura camerei preliminare; simplificarea procedurii renunțării la urmărirea penală; sau eficientizarea acordului de recunoaștere a vinovăției.

În cadrul primului capitol al **titlului întâi**, ne-am propus să realizăm o scurtă incursiune istorică privind modalitatea în care s-a dezvoltat noțiunea de represiune penală,

începând cu formele sale brute, caracterizate prin manifestarea directă și disproporționată a impulsurilor umane de apărare și răzbunare și continuând cu procesul anevoios și îndelung de rafinare a procedurilor penale, până la justiția contemporană, caracterizată de transparență, echitabilitate și respectarea drepturilor și libertăților persoanei.

Istoricul acțiunii penale se confundă cu formele de manifestare a reacțiunii ontologice față de încălcarea unor norme de conviețuire, fie ele orale sau scrise. Aceste manifestări au avut mai întâi valențe private, iar mai apoi s-au cizelat, fiind transferate în sarcina autorității publice, proces care s-a desăvârșit prin crearea unor codificări procedurale detaliate și complexe.

Descrierea urmărește firul narativ al evoluțiilor și involuțiilor justiției penale, pornind din *in illo tempore* până în prezent, într-o succesiune de forme specifice gradului de dezvoltare socială al epocii, începând cu răzbunarea privată, cea colectivă, legea talionului, justiția privată, compozițiunea facultativă, compozițiunea legală, colegiile de magistrați, justiția publică, justiția feudală și continuând cu codificările medievale.

În debutul cercetării, ajutându-ne de lucrările de specialitate mai vechi, ale unor autori români și străini, am evidențiat procesul istoric de transformare a acțiunii penale, de la formele străvechi ale represiei penale (răzbunarea privată, justiția privată, legea talionului), trecând prin perioada romană, deosebit de relevantă sub aspectul dobândirii caracterului public și continuând cu justiția de tip feudal, realizată în Europa până în perioada evului mediu târziu. Incursiunea istorică asupra spațiului european am focalizat-o, în ultimul subcapitol, la teritoriul carpato-danubiano-pontic, încercând să reliefăm evoluția conceptului de drept procesual penal caracteristică acestui grup etnic omogen, precursor al poporului român.

Din perspectiva apariției și dezvoltării dreptului procesual penal în spațiul românesc, am oferit unele repere privind evoluția de la regulile de sorginte cutumiară, cu influențe romane, aplicabile în prima perioadă, continuând cu Pravilele domnești din secolul XVII, legiuirea Caragea (1818), Condicele criminale din Muntenia și Moldova din prima jumătate a secolului XIX, Codurile lui Cuza (1864-1865), Codurile Carol II (1936) și terminând cu Codul de procedură penală din 1968.

În cel de-al doilea capitol, am prezentat analitic cele trei sisteme procesuale tradiționale (acuzatorial, inchizitorial și mixt), buna cunoaștere a acestora fiind fundamentală pentru înțelegerea resorturilor specifice diferitelor instituții existente în dreptul pozitiv, precum și a modului în care trebuie aplicate acestea. Am preferat să rămânem la această diferențiere tripartită clasică, întrucât caracteristicile celor trei tipuri de

proces penal sunt readuse în discuție și exploatate în demersul argumentativ din diferitele secțiuni ale prezentei lucrări. Mai mult, decelarea elementelor prin care se diferențiază sau se aseamănă, în egală măsură, cele trei modalități de realizare a justiției penale poate fi extrem de utilă în calibrarea corectă a proiectelor legislative și în stabilirea politicilor procesual penale viitoare.

În scopul asigurării unei corecte delimitări terminologice a noțiunilor fundamentale pe care le vom folosi din abundență în demersul nostru științific, am ales să realizăm, în cel de-al treilea capitol al primului titlu, o circumscriere teoretică a sintagmelor de: procedură penală, proces penal și acțiune penală. Pentru o perspectivă cât mai completă asupra acestor noțiuni, am selectat în privința fiecăreia diferite încercări de definire, exprimate atât în doctrina autohtonă, mai veche sau contemporană, cât și în cea străină, de sorginte continentală sau anglo-saxonă, deopotrivă.

Nu în ultimul rând, am apreciat utilă analizarea comparativă a celor două tipuri de acțiuni ce pot fi exercitate în cursul procesului penal, acțiunea penală și acțiunea civilă, delimitarea corectă a acestora și înțelegerea specificului fiecăreia reprezentând o necesitate în studiul procedurilor penale interne.

Chiar dacă definirea acțiunii penale am realizat-o în contextul precizat mai sus, în cel de-al **doilea titlu** al lucrării, denumit *Acțiunea penală - perspectiva statică*, am regrupat întreaga cromatică a mozaicului teoretic ce alcătuiește fizionomia acțiunii penale. Astfel, am analizat atent, cu trimiteri doctrinare la lucrări de specialitate de drept național sau de drept comparat, în cadrul unor capitole distincte: elementele acțiunii penale (temeiul, obiectul, aptitudinea funcțională și subiecții), caracterele acesteia (de drept public, obligatoriu, indisponibil, indivizibil, personal și autonom), precum și cazurile care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale (prevăzute în art. 16 alin. (1) din C.pr.pen.).

În privința temeiului acțiunii penale, am conchis că acesta este reprezentat de infracțiunea comisă, iar obiectul acesteia este reprezentat de tragerea la răspundere penală a persoanei care a săvârșit respectiva infracțiune. În cadrul analizei celor două elemente, am realizat mai multe clarificări pe care le-am considerat oportune, făcând trimitere la opinii *pro* și *contra*, atât din doctrina autohtonă, cât și din cea de drept comparat. În ceea ce privește subiecții acțiunii penale, am apreciat ca benefică păstrarea procurorului ca unic titular al funcției de acuzare, însă am evidențiat și acele proceduri ce implică o suprapunere a autorității exercitate de organele jurisdicționale peste atribuțiile și rolul procurorului.

Caracterele acțiunii penale nu au ridicat probleme deosebite, prezentarea noastră scoțând în relief caracterul de excepție al oportunității, prin raportare la obligativitatea și indisponibilitatea acțiunii penale. În acest sens, am concluzionat că renunțarea la urmărirea penală este singura formă veritabilă de manifestare a excepției oportunității, adăugând, în egală măsură, că aceasta nu este nici pe departe una absolută sau nelimitată.

Acțiunea penală, privită din perspectivă statică, conceptuală, are aptitudinea de a fascina împătimitii discuțiilor doctrinare, fără ca această preocupare academică să producă, cel puțin în aparență, modificări palpabile actului de înfăptuire a justiției. Delimitarea și circumscrierea corectă a temeiului sau obiectului acțiunii penale a născut, încă din perioada primelor codificări procedural penale de la noi, vii discuții și controverse. Aceeași abordare teoretică se păstrează și în prezent, asupra unor detalii pur teoretice neexistând încă un consens printre autorii contemporani.

Lipsa relevanței practice a expunerii riguroase și precise a naturii și conținutului acțiunii penale este aparentă și nefondată, întrucât, în mod neîndoielnic, aprofundarea și înțelegerea corectă a circumstanțelor privind apariția și dezvoltarea istorică a instituției, circumscrierea completă și exactă a sferei sale semantice, cunoașterea și recunoașterea elementelor sale specifice și a caracterelor acesteia, reprezintă condiții *sine qua non* în demersul de punere în mișcare și exercitare a acțiunii penale.

Analiza acțiunii penale din perspectiva statică am încheiat-o prin examinarea teoretică și practică a „neputințelor” acesteia, respectiv a cazurilor care împiedică punerea în mișcare sau determină stingerea acțiunii penale. În acest context, trebuie să subliniem faptul că am încercat să păstrăm o valență procedural penală a evaluării acestor cazuri, completa expunere a caracteristicilor acestora implicând o analiză autentică de drept penal material. Mai relevantă și mai utilă ni s-a părut, în acest capitol, expunerea orientării jurisprudenței la cazurile în care s-a apreciat ca judicioasă reținerea unuia sau a altuia dintre cazurile care lipsesc acțiunea penală de temei sau de obiect, fiind prezentate în acest sens mai mult decizii de speță ale instanțelor de grad diferit.

A fortiori, valența sa dinamică, desfășurarea sa planificată, solemnă și adesea fatidică, îi conferă analizei acțiunii penale o importanță practică de netăgăduit în zbaterele sociale și juridice specifice statului de drept.

În mod deliberat și din acest motiv, am ales să alocăm celui de-**al treilea titlu**, denumit *Acțiunea penală – perspectiva dinamică*, o atenție deosebită față de primele două. Această parte a lucrării este cea mai extinsă sub aspect scriptural, fiind construită pe cei

trei piloni terminologici care dau motricitate instituției, respectiv punerea în mișcare, exercitarea și stingerea acțiunii penale.

Acțiunea penală este o instituție eminentemente dinamică¹, în plină desfășurare și în continuă devenire, presupunând o evoluție firească și o tranziție prin mai multe grade ale probării infracțiunii. Plecând de la formularea actului de inculpare fundamentat pe probe din care rezultă o presupunere rezonabilă că persoana cercetată a săvârșit infracțiunea și continuând progresiv până la constatarea dincolo de orice îndoială rezonabilă că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, acțiunea penală reprezintă „suportul juridic al întregii activități procesuale”², instrumentul juridic de concretizare subiectivă și de dinamizare a procesului penal³, exercitându-se eminentemente în fața instanței de judecată. Cu alte cuvinte, după punerea în mișcare a acțiunii penale de către procuror, prin ordonanță, în faza de urmărire penală, și dispunerea trimiterii în judecată a inculpatului, aceasta se exercită neîntrerupt până la pronunțarea unei soluții definitive.

Și această parte a lucrării, rezervată dinamismului acțiunii penale, este marcată de aprecieri și constatări proprii asupra instituției analizate. În primul rând, reiterăm faptul că ne raliem opiniei minoritare din doctrina noastră, potrivit căreia acțiunea penală se poate exercita exclusiv în faza de judecată a procesului penal. Din punctul nostru de vedere, exercitarea acțiunii penale în cadrul urmăririi penale nu își are rostul, obiectul acesteia constând în tragerea la răspundere penală a persoanei care a săvârșit infracțiunea neputând fi realizat decât în fața unui organ jurisdicțional, care să fie competent funcțional să soluționeze conflictul juridic dintre stat și făptuitor. Pe același fir logic, declanșarea acțiunii penale ar fi fost firesc să se realizeze prin rechizitoriu, actul procesual de inculpare trebuind a fi imediat anterior dispoziției de trimitere în judecată a persoanei acuzate. Odată ce procurorul constată că există probe că o persoană a comis infracțiunea, punerea în mișcare a acțiunii penale ar implica și sesizarea instanței de judecată, în vederea creării cadrului procesual propice exercitării acestei acțiuni.

Așa cum am precizat, în desfășurarea acțiunii penale se disting trei momente succesive, pe care le-am analizat în mod distinct în cel de-al treilea titlu al lucrării: punerea în mișcare a acțiunii penale, exercitarea acțiunii penale, respectiv stingerea acțiunii penale.

¹ C. Ghițeanu, T. Glogojeanu, A. M. Dragomirescu, *Codul de procedură penală „Regele Carol II”*, Tipografia Munca, Râmnicu Sărat, 1936, p. 133.

² N. Volonciu, *Tratat de procedură penală, Parte generală*, vol. I, ediția a II-a revizuită și adăugită, Ed. Paideia, București, 1996, p. 231.

³ V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu, *Explicații teoretice ale codului de procedură penală român. Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 60.

În capitolul dedicat mecanismului de **declanșare a acțiunii penale** în cadrul procesului penal, am analizat incidența concretă a noțiunilor de obligativitate și oportunitate, am identificat și caracterizat titularul acestei atribuții, actul procesual prin care se realizează și consecințele produse față de inculpat.

În cel de-al doilea capitol, propunem o abordare diferită față de modalitatea clasică de a individualiza formele de **exercitare a acțiunii penale**. *Ab initio*, am identificat argumentat faza procesuală în care poate fi exercitată acțiunea penală, iar mai apoi am descris activitatea specifică exercitării acțiunii penale sub forma sinergiei dintre exercițiul celor trei funcții procesuale, a căror separare este esențială într-un proces echitabil: funcția de acuzare, funcția de apărare și funcția de judecată. Această abordare este inedită într-o anumită măsură în literatura juridică autohtonă, marea majoritate a autorilor preferând modalitatea clasică de a prezenta exercitarea acțiunii penale, în plus, aceștia rămânând fideli împărțirii procesului penal strict prin raportare la cele patru funcții judiciare (de urmărire penală, de dispoziție asupra drepturilor și obligațiilor persoanei în cursul urmăririi penale, de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată și cea de judecată).

În cuprinsul lucrării am subliniat necesitatea reglementării exprese a celor trei funcții procesuale fundamentale ale procesului penal, precum și principiul strictei separări a acestora. Deși principiul separării funcțiilor judiciare prezintă o utilitate incontestabilă, circumscrierea și delimitarea riguroasă a funcțiilor procesuale este indispensabilă bunei-desfășurări a judecății și respectării dreptului fundamental la un proces echitabil.

În ultima parte a capitolului privind exercitarea acțiunii penale propunem cititorului o radiografie a sintagmei de *bună-credință*, care, în opinia noastră, este indispensabilă bunei-desfășurări a procesului penal și înfăptuirii corespunzătoare a actului de justiție. În acest demers, am realizat o gravură de epocă a caracteristicilor acestui concept, prezentând activitatea cotidiană specifică a organelor judiciare și a celorlalți participanți la proces, în lumini și umbre, astfel cum aceasta poate fi resimțită de practicieni și justițiabili deopotrivă. Pentru o redare cât mai fidelă a formelor de manifestare a bunei-credințe, ori a lipsei acesteia, am selectat diverse hotărâri ale instanțelor de judecată, suplinind, pe alocuri, lipsa unor cazuri concrete, prin exemplificări a unor ipoteze de tip școală. Așadar, plecând de la evidențierea sursei legale a termenului de *bona fides*, am continuat cu circumscrierea și decelarea formelor de manifestare a acestuia în activitatea cotidiană a organelor judiciare. Expunerea și aserțiunile noastre, din cadrul acestei secțiuni, sunt abundent alimentate cu exemple concrete de practică judiciară, cititorul putându-și face o imagine proprie asupra comportamentelor și atitudinilor

procesuale ce pot fi calificate drept de bună-credință sau dimpotrivă, de rea-credință. În opinia noastră, obligația de bună-credință și cea de bun simț juridic (*common sense*) sunt esențiale în asigurarea unei justiții eficiente și legitime. Cel puțin din această perspectivă, demersul nostru teoretic nu poate avea un caracter voluptoriu, ci se dorește a fi unul eminamente necesar și util.

Capitolul alocat **stingerii acțiunii penale** ocupă și cea mai importantă parte a ultimului titlu, din punct de vedere al întinderii și profunzimii analizei științifice, în cuprinsul acestuia fiind analizate în mod detaliat și aplicat modalitățile prin care acțiunea penală se stinge, atât în faza de urmărire penală, cât și în cea de judecată.

Împărțind ultimul capitol în două subcapitole, în funcție de momentul procesual în care intervine stingerea acțiunii penale, am analizat soluțiile prin care se realizează acest lucru. Am zăbovit într-o prezentare sistematică și detaliată a clasării, a renunțării la urmărirea penală și a acordului de recunoaștere a vinovăției, primele două moduri de stingere a acțiunii penale fiind cel mai uzitate și des întâlnite soluții din practica judiciară penală. Studiul nostru a vizat, în mod individual, fiecare din cele trei tipuri de soluționare a acțiunii penale, fiind atinse și epuizate aspecte teoretice privind: originile și istoricul instituției, organul judiciar competent să o dispună, actul prin care se dispune, condițiile specifice, procedura parcursă, calea de atac prevăzută de lege, efectele acesteia, precum și redeschiderea urmăririi penale.

În contextul analizei soluției clasării, pe lângă cele enumerate mai sus, am realizat și o expunere cu privire la aplicabilitatea principiului *ne bis in idem* în privința soluțiilor date de procuror. În ceea ce privește renunțarea la urmărirea penală, am analizat deopotrivă procedura jurisdicțională de verificare și confirmare a soluției, cu specificul acesteia.

Analiza acordului de recunoaștere a vinovăției a urmat aceeași pași descriși mai sus, cu precizarea că acesta presupune parcurgerea unei proceduri judiciare de încheiere (desfășurată între procuror și inculpat) și a uneia jurisdicționale, de confirmare sau omologare a acordului, realizată în fața instanței de judecată.

După ce s-a dispus trimiterea în judecată, acțiunea penală se stinge prin hotărârea definitivă a instanței penale. Ultima parte a studiului nostru tratează procedura judecătorească care asigură exercitarea acțiunii penale, precum și a celor trei funcții procesuale principale, finalizându-se prin stingerea acțiunii penale. Această finalitate poate fi caracterizată de realizarea obiectului acțiunii penale, reprezentat de tragerea la răspundere penală a inculpatului (prin dispunerea soluțiilor de condamnare, amânarea aplicării pedepsei sau renunțarea la aplicarea pedepsei), sau de imposibilitatea realizării

obiectului acesteia, în cazul incidenței unuia dintre cazurile de împiedicare prevăzute de art. 16 alin. (1) C.pr.pen. (cu consecința dispunerii soluțiilor de achitare sau încetarea procesului penal). Am ales să studiem, din perspectivă teoretică, practică și de drept comparat, modul de desfășurare a dezbaterilor, a deliberării, a luării hotărârii și a pronunțării acesteia. De asemenea, am analizat organul judiciar competent funcțional să exercite funcția de judecată, actul jurisdicțional prin care se soluționează cauza, precum și soluțiile prevăzute de lege în această etapă a procesului penal. Nu în ultimul rând, am apreciat ca fiind utilă o circumscriere istorică, de drept comparat, dar și de drept pozitiv a sintagmei „dincolo de orice îndoială rezonabilă” care definește standardul de probă necesar dispunerii unei soluții de condamnare (amânarea aplicării pedepsei sau renunțare la aplicarea pedepsei) a inculpatului.

Ultimul capitol al lucrării conține deopotrivă unele considerații privind particularitățile procedurii abreviate a recunoașterii vinovăției, precum și o analiză corelativă a particularităților judecătii în calea de atac a apelului.

Având în vedere toate aspectele relevate mai sus și aprofundate în cuprinsul lucrării, teza de doctorat se dorește a fi de o importanță teoretică și practică incontestabilă, asumându-și aspirația de a portretiza juridic, contemplativ, dar totodată într-o permanentă trezvie academică, noțiunea de acțiune penală. În același sens, realizând o evaluare globală a conținutului prezentului studiu, apreciem că acesta este apt să răspundă unor nevoi de cunoaștere a instituției acțiunii penale, de la cele de bază până la cele mai aprofundate, răspunzând tuturor imperativelor academice specifice materiei. Cititorul are posibilitatea să cunoască, prin lecturarea tezei, originile și istoricul acțiunii penale; principiile generale și dispozițiile care guvernează această instituție; definiția, caracteristicile și formele de manifestare a acesteia în cadrul procesului penal; precum și modalitatea de punere în mișcare, exercitare și stingere a acțiunii penale. Explorarea intelectuală a tematicii este facilitată de o abordare caracterizată de frecvente trimiteri doctrinare, de exemplificări jurisprudențiale, precum și de aprecieri personale cu privire la aspectele supuse discuției.

În final, așa cum am precizat și în partea introductivă, deși nu avem pretenția de a fi reușit o expunere exhaustivă a problematicii atrase de obiectul cercetării, suntem încredințați de izbânda unei analize cuprinzătoare și profunde, precum și de utilitatea teoretică și practică a demersului nostru academic.